

От доц. д-р **Надежда Илиева**, секция „Икономическа и социална география“, департамент „География“, Национален институт по геофизика, геодезия и география при БАН (член на научното жури утвърдено със Заповед на директора на НИГГГ – БАН, № 01-253/13.10.2015 г.)

Тема на дисертационния труд: **„ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ В СЕЛАТА В ЮГОИЗТОЧНА БЪЛГАРИЯ“**, представен за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

Научна област – 4. Природни науки, математика и информатика

Научно направление – 4.4. Науки за Земята (География на населението и селищата)

Докторант: **Борис Георгиев Казаков**

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА.

Ас. Борис Казаков е роден на 28.04.1974 г. През 1988-1993 г. учи в АЕГ „Гео Милев“ – гр. Бургас, с придобита квалификация – учител по английски език в начален и среден курс. През 1998 г. завършва магистърска степен, специалност „География“ с правоспособност „учител по география“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Кандидатът работи като учител по география през 2001-2003 г. в ГПЧЕ „Васил Левски“ в гр. Бургас, като учител по география на английски език през 2002-2003 г. в ЧЕАГ „Британика“ – гр. Бургас, като учител по география и английски език през 2003-2005 г. в 138 СОУ „Проф. Васил Златарски“ – гр. София и от 2007 е асистент в Географския институт, впоследствие Национален институт по геофизика, геодезия и география на БАН. Владее английски, руски и гръцки език.

2. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

От подадените документи се вижда, че са спазени изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение. Докторантът е зачислен със Заповед № 01-319/17.09.2013 г. като докторант в самостоятелна форма на обучение към Департамент „География“, НИГГГ – БАН. На 08.10.2015 г. на проведен разширен научен семинар на департамент География на НИГГГ (Протокол №14/08.10.2015 г.) е взето решение за разкриване на процедура по официална защита за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

Докторантът е набрал необходимите кредити и са представени протоколи от успешно положени изпити от общи и специализирани курсове по: „Въведение в ГИС и работа с ArcGIS“, английски език, „Приложение на статистически методи в географските изследвания“, EXCEL, докторантски минимум по специалността „География на населението и селищата“ – обща и специализирана част.

Представени са две публикации, които отговарят на темата на дисертацията:

Казаков, Б. Депопулация на селата в Югоизточна България през периода 1946-2011 г. В: Сб. доклади от форум „Демографската ситуация и развитието на България”, София, 2014, стр. 439-450.

Казаков, Б. Типология на селата в Югоизточна България според демографската ситуация, Проблеми на географията, 1-2/2015, с. 59-67

3. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Представеният дисертационен труд е в обем от 218 стандартни страници, включително списъка с използваната литература, с общо 134 източника на кирилица и 15 източника на латиница, 11 документа, стратегии, наредби, сборници със статистическа информация и 6 интернет източника. Цветните фигури са представени в отделно приложение, и увеличават обема на дисертационния труд с още 14 страници. Текстът съдържа 68 фигури и 7 таблици.

В структурно отношение дисертацията е обособена в увод, шест глави (всяка с множество точки и подточки), заключение, списък с използваната литература, приложения.

УВОДЪТ е с обем от осем страници. В него са изяснени актуалността на темата, обекта, предмета, целта, поставените задачи, изучеността. Целта отговаря на заглавието на дисертационния труд и отразява резултатите от направеното изследване. Много добро впечатление прави обстойно представената изученост на темата. Това показва че докторантът е подробно запознат с научната литература по въпроса, което се вижда и от богатия набор литературни източници.

ПЪРВА ГЛАВА е с обем от 24 страници. В нея са изяснени понятийно-терминологичния апарат, подходите и методите на изследване. Анализирани е същността на демографската ситуация, и са отразени научните достижения в тази област дефинирани са основните показатели характеризиращи демографската ситуация, направена е оценка на информационната осигуреност на дисертационния труд. Във втора точка на същата глава са разгледани същността на депопулацията и обезлюдяването. В трета точка е изяснена същността на използваните показатели и методи за групиране (клъстеризация) на селата според демографската ситуация. Направена е обосновка и характеристика на използваните показатели при типологизацията на селските селища, както и на методите на клъстеризация. *Най-ценен момент в тази точка е направената обосновка на броя на групите и създаването на интегриран метод на клъстеризация, който отчита предимствата и недостатъците на различните методи на клъстеризация и е предложен алгоритъм за групирането на населените места в зависимост от демографската ситуация, който може да се приложи и в други части на страната. Подбраните методи и подходи са съобразени с поставените задачи за изпълнение, основните понятия и теоретични постановки.*

ГЛАВА ВТОРА е с обем от 15 страници и разглежда формирането и развитието на селищната мрежа в Югоизточна България, направен е кратък преглед на селищната мрежа и са проследени отпадането на населените места от селската селищна мрежа в резултат от различни причини – обезлюдяване, обявяването на селата за градове, присъединяването им като квартали на градовете, заличаването на селищата в резултат от строежа на язовири. Във втора точка на същата глава са разгледани категориите села според броя на населението, и факторите определящи броя и динамиката на

населението. В точка трета са анализирани териториалното разпределение и гъстотата на селското население в Югоизточна България към 2011 г., която би трябвало да бъде преместена в трета глава.

ТРЕТА ГЛАВА е с обем от 33 страници. В нея много задълбочено и компетентно са проследени броя и динамиката на селското население в Югоизточна България, като е направена обща характеристика на промените в броя на селското население в Югоизточна България за периода 1946-2011 г., проследени са процесите на депопулация, причините за протичането ѝ и момента на достигане на максималния брой на населението. *Към тази глава ценен приносен момент е класификацията на селата според характера на динамиката на броя на населението през периода 1946-2011 г., териториалното разположение на селата попадащи в отделните класове и очертаването на зони с различна степен на изразеност на депопулационните процеси. Друг приносен момент е групирането на селските населени места според структурата на нарастване или намаляване на населението за периода 2001-2011 г. и очертаването на зони с концентрация на селата с определен преобладаващ тип динамика на селското население.*

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА е с обем от 20 страници. В нея са анализирани процесите на естествено и механично движение на селското население в ЮИБ през периода 2001-2011 г., както и на факторите влияещи върху динамиката и териториалното проявление на тези процеси. Те са характеризирани както с типични, така и със специфични коефициенти на възпроизводство на населението.

ГЛАВА ПЕТА е с обем от 34 страници. В нея е извършен анализ на полово-възрастовата и етническата структура на селските населени места в Югоизточна България, като в логична последователност *завършва с класифицирането на селата според възрастовата структура и етническата принадлежност. Изведени са някои закономерности свързани с етническата структура на населените места и е направена връзка между етническия състав и степента на обезлюдяване.*

ГЛАВА ШЕСТА е с обем от 31 страници и има обобщаващ характер, в които са отразени получените резултати от изследването. В своята същност тук е, направена характеристика на отделните типове села в Югоизточна България, факторите влияещи върху позиционирането им в съответната група, териториалното им разположение, изведени са основните проблеми за решаване. Посочени са влиянието на големите, за българските условия областни градове, в съчетание с транспортната достъпност, като те са разгледани в контекста на пространствения модел център-периферия. Подчертано е влиянието на етно-религиозния състав на населението върху формирането на различните типове демографска ситуация. В същата глава са изведени и основните социални и демографски проблеми, като акцентът е поставен върху образователното равнище и икономическата активност на селското население.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕТО са отразени основните резултати от изследването в научно-познавателно и практическо направление.

Авторефератът е в обем от 39 страници. Той отговаря на изискванията и отразява постигнатите резултати в дисертационния труд.

4. НАУЧНИ ПРИНОСИ

Справката с **ПРИНОСИТЕ** отразява обективно постиженията на докторанта, но се нуждаят от стилова редакция.

Най-общо научните достойнства на дисертационния труд са:

От географска гледна точка типологизацията на селските селища не са достатъчно проучени, което прави този дисертационен труд полезен за теорията и практиката. Достатъчно пълно и точно е систематизиран и изяснен понятийно-терминологичния апарат.

Дисертационният труд е самостоятелно научно изследване, обработен и анализиран е значителен емпиричен материал, като са използвани разнообразни литературни източници и оригинална методика. Проследени са демографските процеси в селските селища на Югоизточна България, анализирани са степента на влияние и историческата обусловеност на факторите влияещи върху демографската ситуация. Подчертана е пространствената поляризация и фрагментация на селските селища в резултат от влиянието на областните центрове и свързаните с тях крайградски територии, етнорелигиозния състав на фона на пространствената доминация на обширни територии обхванати от депопулационни процеси.

Обособените типове населени места в зависимост от демографската ситуация и изведените основни проблеми за решаване, представляват основата върху която следва да се приложи диференцирния подход при провеждането на регионалните политики (в т.ч. секторни), в което се изразява основната практическата приложимост на дисертационния труд.

Разработената методика и интегриран метод на клъстеризация успешно могат да се приложат и в останалите части на страната и има характер както на теоретичен, така и на научно-приложен принос.

5. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Структурата е прекалено раздробена. Обединението на отделните точки и подточки би избегнало редица повторения. В края на някои от главите липсват обобщения, в които да се изведат постигнатите резултати.

При фиг. 68 е целесъобразно да бъдат посочени кои от функциониращите училища в селата на ЮИБ са със средищен и защитен характер.

По-подходящ показател при дефинирането на образователните проблеми на селското население в ЮИБ е да се използва брой ученици на един учител.

В глава трета са споменати формираните зони според степента на депопулация, но не са очертани техните граници и не са визуализирани на подходяща картосхема. Делимитацията им би могло да се постигне, чрез използването на различни инструменти за пространствени анализи в ArcGIS, за да се избегне субективния фактор

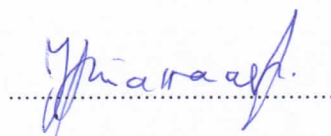
6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Докторантът Борис Казаков притежава изявен интерес към научните изследвания, което „е подплатено“ не само с представения дисертационен труд, но и с множество публикации, както в страната, така и в чужбина.

Представеният труд е актуален, дисертабилен и в завършен вид. От направения анализ и получените резултати в дисертационния труд се вижда, че формулираната цел е успешно изпълнена. Смятам, че дисертационният труд притежава необходимите качества и са постигнати значителни научни резултати. **На това основание предлагам на уважаемото научно жури с председател проф. д-р Чавдар Младенов да присъди на ас. Борис Георгиев Казаков научно-образователна степен „Доктор“.**

Гр. София

6.11.2015 г.

доц. д-р Надежда Илиева